

BOSSEN, UITDAGINGEN VOOR ONTWIKKELING

De Verenigde Naties hebben het jaar 2011 uitgeroepen tot "Internationaal Jaar van de Bossen".

Hiermee wou de VN het vitale belang van uitgestrekte bossen onderstrepen voor de overleving en het welzijn van miljoenen mensen ter wereld.

Het was de bedoeling om het brede publiek, de internationale organisaties en de lokale actoren te sensibiliseren om bosbeheer op te nemen in de ontwikkelingsdynamiek van heel wat landen in het Zuiden.

2011 is achter de rug. Tijd om de balans op te maken.

Hoe staat het met de bescherming van de bossen?

Is er in het ontwikkelingsbeleid rekening gehouden met deze thematiek?

Enorme uitdagingen

Bij het begin van de 19e eeuw bedekten tropische wouden 1,6 miljard hectare van onze aardbol. Tegenwoordig blijft daar minder dan de helft van over.

Sinds het begin van deze eeuw vallen er wereldwijd jaarlijks 6,4 miljoen hectare¹ ten prooi aan ontbossing, vooral in de tropen. De laatste studies met satelliettechnologie tonen aan dat de vernietiging van de bossen de laatste tien jaar in een stroomversnelling is geraakt, vooral in Latijns-Amerika en Afrika.

Nochtans stelt Eduardo Rojas-Briales, algemeen onderdirecteur van het FAO en verantwoordelijk voor het Departement

Bossen, dat "de ontbossing miljoenen mensen berooft van bosgoederen en -diensten cruciaal voor de voedselveiligheid, het economisch welzijn en het milieu." ²

De gevolgen van ontbossing zijn heel divers: impact op het milieu, de economie, het sociale leven, de gezondheid ... Ze bedreigen de globale ontwikkeling van talrijke landen ter wereld, zelfs al scoren deze goed op andere ontwikkelingspijlers zoals bijvoorbeeld governance, infrastructuur of opvoeding.

Ban Ki-moon, Secretaris-Generaal van de VN op bezoek in Indonesië (Central Kalimantan Province) op een van de REDD+ sites - Fotocredits: UN Photo/Mark Garten

Een daadwerkelijke prioriteit

Toen de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties 2011 uitriep tot “Internationaal Jaar van de Bossen” wou ze hiermee benadrukken dat de problematiek van de bossen een fundamenteel thema is, dat transversaal moet geïntegreerd worden in de ontwikkelingsstrategie van vele landen.

De razendsnelle ontbossing in de Democratische Republiek Congo, Brazilië, Indonesië, Peru, Vietnam en een aantal andere landen weegt zwaar door op hun natuurlijke rijkdommen, bedreigt de bosgemeenschappen en zet hun ontwikkelingsperspectieven op lange termijn op de helling.

Daarnaast wordt ontbossing ook beschouwd als een van de voornaamste oorzaken voor de mondiale klimaatverandering.

Indonesië (Central Kalimantan Province) site REDD+ - Fotocredits: UN Photo

Ingewikkeld om te implementeren

Deze bewustwording lag in het begin van de 21ste eeuw aan de basis van verschillende internationale initiatieven.

Het bekendste is het supranationaal programma REDD+ (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation), gecoördineerd door de VN. Dit programma wil de klimaatopwarming indijken door de implementatie van sub-programma's voor de strijd tegen ontbossing, in het bijzonder via een toezichtstelsel op het bosareaal, en door acties voor het behoud en het herstel van de biodiversiteit.

Ondanks bemoedigende successen botst de uitvoering van het REDD+ programma op talloze hinderpalen.

Een heel aantal milieu-ngo's en verdedigers van de rechten van de autochtone bevolking hebben kritiek op verschillende elementen in het systeem: onaangepaste financieringswijzen (onder de vorm van uitwisseling van carbonkredieten), de bemoeienissen van grote bedrijven, het niet erkennen van de grondrechten van de bosgemeenschappen door de bestuurders, de drang naar hyperproductiviteit van de bebouwbare gronden, het niet op elkaar afgestemd zijn van de nationale boswetgevingen ...

Deze problemen illustreren hoe moeilijk het is om snelle economische ontwikkeling te verzoenen met het behoud van de bosgebieden, vooral in landen waar het economisch model natuurlijke rijkdommen verslindt.

Voorrang aan het milieu

Nochtans staat er heel wat op het spel. De inspanningen om duurzaam bosbeheer te integreren in de globale ontwikkelingsstrategie moeten worden voortgezet en versterkt, rekening houdend met de nationale en lokale context.

De noodzaak om rekening te houden met de bosproblematiek heeft de laatste jaren zijn intrede gedaan in de werkpraktijken en -dynamieken van de ontwikkelingsagentschappen.

Experts van het **Belgisch ontwikkelingsagentschap (BTC)** die instaan voor de begeleiding van de opstartende projecten in de 18 partnerlanden³ bevestigen deze tendens.

Expert Milieu Claude Croizer bevestigt het toenemend belang van het bosvraagstuk als ontwikkelingsproblematiek binnen de thema's van de Belgische ontwikkelingssamenwerking (landbouw en plattelandsontwikkeling, onderwijs, gezondheid, decentralisatie, gender, milieu en klimaat, enz.). Hij legt het uit als volgt: *"De voornaamste doelstellingen van de Belgische ontwikkelingssamenwerking zijn de armoedebestrijding en een betere toegang tot de basisdiensten voor de bevolking. De strijd tegen de ontbossing is geen institutionele prioriteit, zoals bijvoorbeeld gezondheid en onderwijs. Maar de zaken evolueren en tegenwoordig integreren vele programma's die wij steunen het luik bosbeheer."*

"Ontwikkelingsbossen"

Een van de projecten die het Belgisch Ontwikkelingsagentschap steunt, is er een dat zich uitsluitend toespitst op de bosproblematiek. Het **"Ondersteuningsprogramma voor de herbebossing in Rwanda"** beoogt de aanleg of de omschakeling van 10.000 hectare openbaar bos voor de productie van energiehout en het kwantitatieve en kwalitatieve beheer van de bosrijdommen van het land.

Om de behoeften van Rwanda aan houtbrandstof beter te verzekeren, ondersteunt BTC de capaciteitsversterking van de bevoegde lokale autoriteiten, de verhoging (herbebossing) en de rationalisering van de bosrijdommen en de verbetering van de valorisatietechnieken van energiehout (houtschoolproductie). In dit project past het bosvraagstuk binnen een duurzaam beheer van de energiebronnen van het land.

Ook andere projecten ondersteund door BTC integreren het aspect bos, maar dan op een minder exclusieve manier.

In Tanzania bijvoorbeeld biedt het Belgisch ontwikkelingsagentschap ondersteuning aan de keten van de bijenteelt die werkkansen biedt aan miljoenen mannen en vrouwen.

Volgens Claude Croizer, "besteden de partnerlanden de laatste jaren steeds meer aandacht aan het milieu en oriënteren ze zich op milieuprioriteiten (landbouw en plattelandsontwikkeling, water en sanitatie, milieu en klimaat)."

Het zijn de partnerlanden (de 18 landen die Belgische steun genieten) die binnen de 10 strategische thema's van de Belgische ontwikkelingssamenwerking uitkiezen waarop ze zullen werken.

Er werden technische opleidingsprogramma's opgestart om de kwaliteit van de honing (en dus ook de verkoopprijs) te verhogen en er werden ook acties ondernomen om het kreupelhout te beschermen waar de bijen zich voeden.

Op die manier wordt de bescherming van de bosrijdommen een rechtstreeks instrument voor armoedebestrijding en een middel om gemeenschappen van duizenden mensen een waardig inkomen en een duurzame bevoorrading te verzekeren.

Eén van de bekommernissen van de ontwikkelingslanden is dat de beheerssystemen voor natuurlijke rijkdommen aangepast moeten zijn aan de klimaatverandering. In vele gevallen beschermt het bosareaal de natuurlijke rijkdommen tegen de gevolgen van de mondiale temperatuurstijging.

In Vietnam bijvoorbeeld beschermen beboste gebieden de kuststreken tegen het opkomende zeewater. Dit vormt immers een bedreiging voor de rijstvelden en de drinkwatervoorziening. BTC assisteert gemeenschappen die bijkomende middelen investeren (bijna 30 miljoen euro) ten voordele een programma voor sanitatie- en capaciteitsversterking. Dit engagement helpt de lokale besturen om de uitdagingen van de snelle verstedelijking en de klimaatsverandering het hoofd te bieden.

Bescherming van de bossen wordt hier gezien als een middel om de stadsontwikkeling te oriënteren naar een meer ecologische en duurzame werking.

In sommige gebieden vormt de bosrijkdom de basis van een ontwikkelingsproject. Dit is momenteel zo in de regio Ucayali aan de rand van het Amazonewoud in Peru, waar de inheemse Shipibo Conibo-bevolking woont.

Agrobosbouw-arbeiders uit de Shipibo Conibo-gemeenschap (Peru).
Fotocredits: Groenhart

Met de ondersteuning van een Belgische en een Peruaanse ngo en van het Trade for Development Centre van BTC leerden de lokale gemeenschappen hun natuurlijke rijkdommen duurzaam beheren. Wanneer ze eenmaal de FSC-certificering behalen, zullen ze hun hout tegen een betere prijs op de markt kunnen brengen in het kader van duurzaam bosbeheer.

Bomen voor groei

Decennialang hebben de ontwikkelingslogica's zich geconcentreerd op economische en sociale kwesties. Activiteiten ondernemen voor meer werkgelegenheid die dan weer betere levensomstandigheden creëren.

Maar tegenwoordig evolueren deze paradigma's en nu ze geconfronteerd worden met de afbraak van hun natuurlijke rijkdommen en met de klimaatverandering, integreren de landen uit het Zuiden en de ontwikkelingsactoren (waaronder BTC) de noodzaak om groei te koppelen aan milieubehoud.

Deze twee pijlers van duurzame ontwikkeling zijn onlosmakelijk verbonden. De bossen vormen de grootste gemeene deler.

Maart 2012

Meer weten :

- "The Environment and Development - A View of 30 Development Projects", een brochure van BTC, het Belgisch ontwikkelingsagentschap, gepubliceerd in december 2009, beschikbaar op www.btcctb.org
- "Groenhart, le bois durable péruvien", presentatie van een project gesteund door het Trade for Development Centre, beschikbaar in het Frans op www.befair.be/fr > publications > fiches projets. Binnenkort ook beschikbaar in het Nederlands.
- "What does the future hold for the forest in the Democratic Republic of Congo?" een publicatie van BTC beschikbaar op www.btcctb.org.

1 Bron: FAO, Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (ook bekend als de Wereldvoedselorganisatie)

2 Bron: <VN / FAO - www.un.org/News/<0

3 De 18 partnerlanden van BTC zijn Algerije, Benin, Bolivia, Burundi, de Democratische Republiek Congo, Ecuador, Mali, Marokko, Mozambique, Niger, Oeganda, Palestijnse gebieden, Peru, Rwanda, Senegal, Tanzania, Vietnam en Zuid-Afrika.